

ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร
โรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2

สมศักดิ์ เพิ่มเติม*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยจำแนกตามเพศและประสบการณ์การทำงาน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 108 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีเนื้อหาครอบคลุมภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.964 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) การทดสอบค่าที (Independent Sample t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการวิจัยพบว่า 1) ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก 2) ครูเพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าครูเพศชาย และ 3) ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน

คำสำคัญ

ความพึงพอใจ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน

บทนำ

ปัจจุบันกระแสการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกาภิวัตน์เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว รุนแรง ต่อเนื่อง ซับซ้อน และเกี่ยวข้องกันอันเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในแต่ละสาขา รวมทั้งความก้าวหน้าในสังคมได้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ในหลายด้านด้วยกัน (ณัฐพันธ์ เชรนนท์, 2551, หน้า 12-13) ผู้ที่ตามทันข้อมูลและมีความเชี่ยวชาญ จะเป็นผู้ที่ได้เปรียบและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมแห่งการแข่งขันได้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเตรียมพร้อมสำหรับการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาหลาย ๆ ด้านพร้อมกัน สถานศึกษาจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้มีความสมดุลและท้าทายกับความเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารไม่ว่าระดับใดจะต้องเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษายุคใหม่ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

นโยบายการศึกษากระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2550-2551 จึงเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา ซึ่งจะประสบผลสำเร็จนั้น ต้องอาศัยบุคลากรที่ทำหน้าที่บริหารการศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ มีคุณภาพตามอุดมการณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550, หน้า 7) ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องรู้จักตนเองว่ามีหรือขาดลักษณะและความสามารถทางด้านใดบ้าง เมื่อทราบแล้วจะต้องพัฒนาลักษณะที่ขาดหายไปนั้นให้เกิดขึ้นในตนเองต่อไป เนื่องจากผู้บริหารในแนวปฏิรูปนี้ต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพการเข้าสู่ตำแหน่งของการเป็นผู้บริหารมืออาชีพจึงจำเป็นต้องมีการกำหนดหลักเกณฑ์หรือคุณลักษณะของผู้ที่จะเป็นผู้บริหาร มืออาชีพก่อนว่าควรมีลักษณะเช่นไรจะได้เป็นแนวทางในการผลิตหรือพัฒนา ผู้ที่จะเป็นผู้บริหารมืออาชีพได้ตรงตามความต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับสถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2559, หน้า 115) ที่ได้กำหนดอุดมการณ์ที่จะพัฒนาข้าราชการระดับบริหารตามหลักสูตรฝึกอบรมผู้บริหารสถานศึกษาระดับสูงไว้ 3 ประการ คือ เพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจด้านการบริหารการศึกษาให้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารระดับสูง เพื่อเพิ่มพูนทักษะความสามารถ เจตคติที่ดี ในการปฏิบัติเกี่ยวกับการบริหารการศึกษามีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ผู้บริหารสถานศึกษานำความรู้และทักษะด้านการบริหารไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานสถานศึกษา ดังนั้นในฐานะที่ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้นำของสถานศึกษา จำเป็นต้องแสดงออกให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ คน เวลา สถานที่ ตลอดจนสภาพแวดล้อมในบริบทดังกล่าว ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาจะสะท้อนให้เห็นถึงผลการจัดการศึกษาและการบริหารงานในสถานศึกษา กล่าวคือ คุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนจะเป็นเช่นไรนั้นขึ้นอยู่กับภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารสถานศึกษา

ด้วยเหตุที่ว่าภาวะผู้นำมีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาองค์กร ซึ่งมีหลายแบบ แล้วแต่จะเลือกใช้แบบใดให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง (กมลวรรณ เกษนนท์, 2555, หน้า 1-2) ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นดังที่กล่าวมาแล้ว ภาวะผู้นำลักษณะหนึ่งที่ผู้นำสถานศึกษาจำเป็นต้องมีคือ “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง” อันประกอบด้วยองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือเรียกว่า 4I (Four I s) ตามที่ Bass, B.M. และ Avolio, B.J. (1994 อ้างถึงใน ประเมธ สมบูรณ์, 2556, หน้า 36-38) กล่าวไว้คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางปัญญา และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะทั้ง 4 ประการนี้นับเป็นองค์ประกอบของคุณลักษณะ

ของภาวะผู้นำทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม อันเป็นคุณลักษณะด้านหลัก ๆ ของภาวะผู้นำนั่นเอง

เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา ซึ่งต้องอาศัยคุณลักษณะของความเป็นผู้นำมาใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ดำเนินกิจการจนบรรลุจุดหมาย โดยคุณลักษณะของผู้นำที่นำมาใช้นั้นจะผ่านมุมมองของครูผู้สอน ในฐานะที่เป็นผู้ได้บังคับบัญชาซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติที่จะสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถ ความรอบรู้ ใฝ่พริบ หลักการทฤษฎีองค์ความรู้ทางการบริหารของผู้นำที่นำมาปรับใช้ในการบริหารจัดการสถานศึกษาจนประสบความสำเร็จ สร้างความภาคภูมิใจให้แก่สถานศึกษา ชุมชน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของผู้บริหารโรงเรียน และเพื่อให้การพัฒนาคุณภาพการศึกษาเจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา คือ ครูโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ปีการศึกษา 2559 จำนวน 146 คน ผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่าง โดยเทียบกับตารางกำหนดขนาดตัวอย่างของ Krejcie, R.V. และ Morgan, D.W. (อ้างถึงใน ภาวิดา ธาราศิริสุทธิ และศิริพงษ์ เสาภาชน, 2559, หน้า 132) จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีจับสลาก ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 108 คน

2. ขอบเขตเนื้อหา

ผู้วิจัยใช้แนวคิดของจิตรวรรณ อุณาท (2558) มาปรับปรุงพัฒนา ที่ได้ศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร ซึ่งประกอบด้วยคุณลักษณะ 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยดำเนินการวิจัยระหว่างวันที่ 10 เมษายน -27 พฤษภาคม 2560

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 ตัวแปรต้น คือ สถานภาพของครู โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกตามเพศ และประสบการณ์การทำงาน

3.2 ตัวแปรตาม คือ ความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ทั้งสิ้น 3 ด้าน คือ 1) ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน 2) ด้านบุคลิกภาพ และ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรม

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาของแต่ละข้อคำถาม โดยประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องของเนื้อหาในข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (Index of Item Objective Congruence : IOC) และการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.964 โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของครู โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกเป็นเพศ และประสบการณ์การทำงาน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) และตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ประกอบด้วยข้อคำถามจำนวน 30 ข้อ ที่ครอบคลุมคุณลักษณะสำคัญ 3 ด้าน คือ ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรมมีลักษณะ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนจากมากที่สุดถึงน้อยที่สุด คือ 5 4 3 2 และ 1 ตามลำดับ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปตามขั้นตอน ดังนี้

1. ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

2. ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ในแต่ละด้าน วิเคราะห์ข้อมูลโดย การหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

3. เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกตามเพศ โดยการวิเคราะห์ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่าง 2 กลุ่ม ใช้สถิติค่าที (Independent Sample t-test) กำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. เปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ใช้การวิเคราะห์

ความแตกต่างค่าเฉลี่ยระหว่าง 3 กลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และเมื่อพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นำไปทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ตามวิธีของเชฟเฟ (Scheffe's Post hoc Comparison)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถสรุปเป็นข้อ ๆ ได้ดังนี้

1. สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไปมากที่สุด

2. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยตามลำดับ ดังนี้ ด้านบุคลิกภาพ ด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน

3. ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัยที่ว่า “ครูที่มีเพศต่างกัน และประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 แตกต่างกัน” ได้ผลดังนี้

3.1 ครูที่เพศต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยพบว่าครูเพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าครูเพศชาย

3.2 ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยพบว่าในภาพรวมและรายด้านทั้งด้านบุคลิกภาพ และด้านคุณธรรมจริยธรรม ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป และครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป ส่วนด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป

อภิปรายผล

จากการวิจัยพบประเด็นที่น่าสนใจ นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อยพบว่า ด้านบุคลิกภาพมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือด้านคุณธรรมจริยธรรม และด้านความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นอันดับสุดท้าย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 มีประสบการณ์ทางการบริหารและ

ปฏิบัติหน้าที่ผู้บริหารในสถานศึกษาปัจจุบันมาถึง 9 ปีการศึกษา ทำให้เกิดสัมพันธภาพอันดีกับครู บุคลากรทางการศึกษา องค์กรสัมพันธ์ และชุมชน และทำให้ครูรับรู้ได้ถึงบุคลิกภาพและคุณธรรมจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน ผสมกับความรู้และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษาที่จบการศึกษาในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก ทางการบริหารการศึกษา ทำให้มีความรู้ความสามารถทางการบริหารและพัฒนาสถานศึกษาสอดคล้องกับบริบทแวดล้อมของสถานศึกษาและสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยมีผลงานด้านการบริหารสถานศึกษาเป็นที่ประจักษ์ ซึ่งสอดคล้องกับ ทิชี่และอูลริช (Tichy & Ulrich อ้างถึงใน ปรเมธ สมบูรณ์, 2556, หน้า 31-32) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อพัฒนาให้มีประสิทธิผลนั้น ผู้ที่มีส่วนสำคัญ คือ ผู้บริหารองค์กรจะต้องเป็นผู้นำเพื่อการเปลี่ยนแปลง (Transformational Leadership) โดยต้องเปลี่ยนแปลงสิ่งที่มีมาแต่เดิม ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องทำศักยภาพให้เป็นจริง ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของอริญญา โตคำงพลู (2556) ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีเขต 2 ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก

สำหรับผลการวิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนวัดสุทธิวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ในแต่ละด้าน มีข้อคิดเห็นดังนี้

ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีการวางแผนการบริหารอย่างเป็นระบบและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสามารถปฏิบัติงานตามแผนที่วางไว้ โดยมีแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ชัดเจน จนสามารถบริหารงานตามบริบทของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สามารถใช้หลักการมีส่วนร่วมในการบริหารเพื่อกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความเต็มใจและภาคภูมิใจ อีกทั้งมีการกำหนดมาตรฐานการทำงานและท้าทายให้บุคลากรปฏิบัติงานตามภารกิจอย่างเต็มความสามารถ โดยอาศัยวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางการบริหารที่ชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการประชาสัมพันธ์และการจัดทำป้ายนิเทศแสดงให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษารับทราบถึงวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายทางการบริหาร กำหนดให้จัดทำแผนการปฏิบัติการประจำปีและปฏิทินปฏิบัติงานประจำปีอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วมซึ่งให้หัวหน้างานและหัวหน้ากลุ่มสาระเรียนรู้ร่วมกันจัดทำ โดยเฉพาะการจัดทำแผนงาน โครงการ และกิจกรรมที่ชัดเจน เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับเบส และอโวลิโอ (Bass, B.M. & Avolio, B.J., 1994 อ้างถึงใน กมลวรรณ เกษะนันท์, 2555, หน้า 61-63) กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Transformation Leadership) เป็นกระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตาม โดยองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ 4 ประการ หรือเรียกว่า 4I (Four I s) คือ 1) การสร้างแรงบันดาลใจ 2) การสร้างแรงบันดาลใจ 3) การกระตุ้นเขาวนปัญญา และ 4) การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสุติมา ไชยบำรุง (2556) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านความรู้ความสามารถ อยู่ในระดับมาก

ด้านบุคลิกภาพ โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษามีบุคลิกภาพที่โดดเด่น ทำให้ครูรับรู้ได้ถึงบุคลิกภาพได้อย่างชัดเจน ดังจะเห็นได้จากการแต่งกายเหมาะสมและสอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กร อีกทั้งผู้บริหารยังมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อบุคลากร ด้วยการพูดจาสุภาพ ไพเราะอ่อนหวาน และมีจิตวิทยาในการพูดเพื่อกระตุ้นใฝ่เรียนรู้ และสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปฏิบัติหน้าที่ ทั้งนี้ในการบริหารงานโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษย่อมมีเหตุการณ์และนโยบายที่ผู้บริหารจำเป็นต้องตัดสินใจในการการบริหารอยู่บ่อยครั้ง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่นและทำให้บุคลากรเกิดความเชื่อมั่นว่าสามารถนำพาบุคลากรและโรงเรียนบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้ ซึ่งสอดคล้องกับทิชี และคิวานนา (Tichy, N.M., & Devanna, M.A., 1990 อ้างถึงใน ประเมธ สมบูรณ์, 2556, หน้า 30-31) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงมีคุณลักษณะของภาวะผู้นำ 7 ประการ ได้แก่ 1) มีลักษณะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง 2) กล้าพูด กล้าทำ 3) มีความเชื่อมั่นในบุคคล 4) ความเชื่อมั่นในคุณค่าเป็นแรงผลักดัน 5) เป็นผู้ใส่ใจการเรียนรู้ตลอดชีวิต 6) ความสามารถในการเผชิญกับความสลับซับซ้อน ความคลุมเครือ และความไม่แน่นอน 7) เป็นผู้มองการณ์ไกล ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสุติมา ไชยบำรุง (2556) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็น ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านบุคลิกภาพ อยู่ในระดับมาก

ด้านคุณธรรมจริยธรรม โดยภาพรวมและรายข้อ พบว่า ครูมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถประพฤติตนด้วยความถูกต้องตามหลักคุณธรรมจนเป็นที่ไว้วางใจแก่บุคลากร อุทิศตน เสียสละ และใช้อำนาจทางการบริหารเพื่อประโยชน์สูงสุดขององค์กรเป็นหลัก โดยไม่มุ่งประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคลากร เสริมสร้างความสามัคคีแก่หมู่คณะ จนทำให้บุคลากรเกิดพลังและความรู้สึกมั่นใจเพื่อไปสู่เป้าหมายร่วมกัน บริหารงานด้วยความสุจริต ยุติธรรม และเปิดเผย เปิดโอกาสให้บุคลากรสามารถตรวจสอบได้ ดังจะเห็นได้จากผู้บริหารสถานศึกษาสามารถพัฒนาสถานศึกษาได้ตรงตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มิเคยได้รับการลงโทษทางวินัยภายในแผนการปฏิบัติการประจำปีมีรายงานสรุปยอดงบประมาณอย่างเป็นระบบ เปิดเผยและสามารถตรวจสอบได้ อีกทั้งได้รับความเห็นชอบและการพิจารณาจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่จะมีการประชุมอย่างน้อยภาคเรียนละ 2 ครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับเบิร์น (Burns, J.M., 1978 อ้างถึงใน ประเมธ สมบูรณ์, 2556, หน้า 29) ที่กล่าวว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จะเป็นผู้นำจริยธรรมที่จะตระหนักถึงความต้องการและจิตใจของผู้ตาม ผู้นำและผู้ตามมีปฏิสัมพันธ์กันในลักษณะยกระดับความต้องการซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย ผู้นำการเปลี่ยนแปลงจะตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามและจะกระตุ้นให้ผู้ตามเกิดความสำนึก และทำให้ผู้ตามเกิดจิตสำนึกของอุดมการณ์และยึดค่านิยมเชิงจริยธรรม ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับสุติมา ไชยบำรุง (2556) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู

สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า ความคิดเห็นของครูต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาด้านคุณธรรมจริยธรรม อยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกตามเพศ พบว่า ครูที่มีเพศต่างกันมีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียน โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยพบว่า ครูเพศหญิงมีความพึงพอใจมากกว่าครูเพศชาย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ครูเพศหญิงทำงานใกล้ชิดกับผู้บริหารโรงเรียน ด้วยเหตุผลนี้จึงทำให้ครูเพศหญิงได้รับรู้ถึงภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารมากกว่าครูเพศชาย ผวนกับอัตราการเรียนรู้ในระดับปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษาของครูเพศหญิงมากกว่าครูเพศชาย ทำให้ครูเพศหญิงมีความรู้ความเข้าใจในการบริหารสถานศึกษาและคุณลักษณะภาวะผู้นำเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของมาโนช สุขฤกษ์ และคณะ (อ้างถึงใน ชัยชุมพล พันธุ์กักดี, 2551, หน้า 11) กล่าวว่า ความพึงพอใจในงานมีสาเหตุมาจากปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระยะเวลาในการทำงาน และการศึกษา ผลการวิจัยครั้งนี้แตกต่างจาก สุธิดา ไชยบำรุง (2556) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2 ผลการศึกษาพบว่า เพศชายมีความคิดเห็นต่อคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าเพศหญิง

3. ผลการเปรียบเทียบความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน พบว่า ครูที่ประสบการณ์การทำงานต่างกัน มีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยพบว่าในภาพรวมและรายด้านทั้งด้านบุคลิกภาพและด้านคุณธรรมจริยธรรม ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป นอกจากนี้ยังพบว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป ผลการวิจัยครั้งนี้จะสังเกตได้ว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่าจะมีความพึงพอใจต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า โดยเฉพาะครูที่เพิ่งจะบรรจุเป็นข้าราชการครู ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างมาก ย่อมมีความรู้ ความสามารถ และความเข้าใจในหน้าที่ความรับผิดชอบของงาน รวมถึงมีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ คุณลักษณะภาวะผู้นำ และแนวทางการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาน้อย ผวนกับเมื่อมาพบผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความรู้ความสามารถในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงระดับประเทศ จึงเกิดทัศนคติ ความประทับใจและความพึงพอใจได้ง่าย ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กู๊ด (Good, 1973 อ้างถึงใน ธนดล บุญคุ้ม, 2556, หน้า 8) กล่าวว่า ความพอใจที่เป็นผลมาจากความสนใจและทัศนคติของบุคคลมีต่อสิ่งนั้น ๆ ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพัชรี กุมภีโร (2554) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ส่วนด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน พบว่า ครูที่มีประสบการณ์การทำงานต่ำกว่า 5 ปี มีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานระหว่าง 5-15 ปี และครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี ขึ้นไป เป็นที่สังเกตว่าในด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า จะมีความพึงพอใจมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ซึ่งผ่านประสบการณ์การบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษามากหลายยุคสมัย ย่อมต้องเกิดการเปรียบเทียบด้านผลงาน อีกทั้งคาดหวังและต้องการให้ธำรงรักษาชื่อเสียงของโรงเรียนและให้ผู้บริหารสถานศึกษาแสดงผลงานเพิ่มขึ้นตามประสบการณ์การทำงานของตน ส่งผลให้มี ความพึงพอใจน้อยกว่าก็เป็นได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ของมาสโลว์ (Maslow, 1970 อ้างถึงใน ผาสุก สุมาลย์กุล, 2550, หน้า 9-10) ที่กล่าวว่า บุคคลจะมีความต้องการที่เรียงลำดับจากระดับพื้นฐานไปยังระดับสูงสุด เพราะบุคคลมีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด เมื่อได้รับการตอบสนองแล้วก็จะลดความสำคัญลง แล้วเกิดความต้องการในระดับสูงเข้ามาแทน ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับพัชร กุมภีโร (2554) ได้ศึกษาเรื่องการศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครู กลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌมศึกษาเขต 7 ผลการศึกษาพบว่า ครูที่มีประสบการณ์ทำงานแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาโดยรวมและรายด้านแตกต่างกัน โดยครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่า 10 ปี มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 10 ปีขึ้นไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 2 ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ส่งเสริมกระบวนการจัดการความรู้เพื่อกระตุ้นและพัฒนาสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ และสามารถใช้อุปกรณ์สารสนเทศให้เกิดประโยชน์ต่อการบริหารงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรจัดโครงการ งาน และกิจกรรมเกี่ยวกับการพัฒนาและส่งเสริมสถานศึกษาสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้ ลงในแผนการปฏิบัติการประจำปี และดำเนินนโยบายส่งเสริมมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ 13 ที่ว่า สถานศึกษามีการสร้าง ส่งเสริม สนับสนุน ให้สถานศึกษาเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ ให้บรรลุตามตัวบ่งชี้ที่กำหนด

2. จากผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัชฌมศึกษาเขต 2 ด้านบุคลิกภาพ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ มีความรอบรู้ รักการเรียนรู้ โดยติดตามข้อมูลข่าวสารและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคม ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรพัฒนาตนเองให้ใฝ่เรียนรู้ และส่งเสริมสภาพแวดล้อมสถานศึกษาที่เอื้อต่อ

การเรียนรู้ อาทิ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการพัฒนาองค์กรอย่างมีหลักการและมีแหล่งอ้างอิง เพื่อแสดงให้เห็นถึงลักษณะความเป็นนักวิชาการเคียงคู่กับการเป็นนักพัฒนา

3. จากผลการวิจัยพบว่าระดับความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัดสุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 ด้านคุณธรรมจริยธรรม ข้อที่มีค่าเฉลี่ย น้อยที่สุด คือ นำหลักธรรมทางศาสนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงาน เพื่อแก้ปัญหาได้อย่างมีเหตุผลและทันต่อยุคสมัย ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมการนำหลักธรรม ทางศาสนา และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานอย่างเป็นรูปธรรม โดย กำหนดโครงการ งาน และกิจกรรมที่ส่งเสริมอย่างชัดเจนลงในแผนการปฏิบัติการประจำปีของทุกกลุ่มงาน และทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อแสดงให้เห็นถึงการนำหลักดังกล่าวมาใช้ขับเคลื่อนพัฒนาสถานศึกษา ในลักษณะองค์รวม

4. จากผลการวิจัยครั้งนี้ สังกัดได้ว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานน้อยกว่าจะมีความพึงพอใจต่อ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนมากกว่าครูที่มีประสบการณ์การทำงานมากกว่า ดังนั้น ผู้บริหารควรศึกษาสารสนเทศด้านการบริหารงานสถานศึกษาย้อนหลัง เพื่อเรียนรู้ทำความเข้าใจในบริบทของ สถานศึกษาและนำมาใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่าง ต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรส่งเสริมและพัฒนาตนเองในทุก ๆ ด้าน ตลอดจนแสดงความรู้ความสามารถด้านการบริหาร สถานศึกษาสร้างสรรค์ผลงานให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาได้เห็นอย่างเป็นประจักษ์ อย่างต่อเนื่องและมีพัฒนาการ

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาวิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร โรงเรียนวัด สุทธวราราม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 2 โดยศึกษาตัวแปรอื่น ๆ เพิ่ม ได้แก่ อายุ ระดับ การศึกษา และวิชาที่สอน

2. ควรศึกษาวิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยเปลี่ยนประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง โรงเรียนอื่น ๆ ที่มีบริบททางการศึกษาที่คล้ายคลึงกัน เพื่อศึกษา เปรียบเทียบ

3. ควรศึกษาวิจัยความพึงพอใจของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร สถานศึกษา โดยขยายขนาดประชากรไปสู่ระดับสหวิทยาเขต ระดับจังหวัด หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษา

4. ควรศึกษาเกี่ยวกับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาในรูปแบบวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อที่ได้ข้อมูลที่มีความสมบูรณ์และครบถ้วนมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ เกษะนันท์. (2555). กลยุทธ์การพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารระดับกลางของโรงเรียนในเครือคณะภคินีเซนต์ปอล เดอ ชาร์ตร ในประเทศไทย. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2550). นโยบาย สพฐ. ปี พ.ศ.2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จิตรวรรณ อุณาท. (2558). การรับรู้ของครูที่มีต่อภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหาร. รายงานการวิจัยหลักสูตรศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ชัยชุมพล พันธุ์ศักดิ์. (2551). ความพึงพอใจต่อความก้าวหน้าในอาชีพข้าราชการตำรวจชั้นประทวนในสังกัดโรงเรียนตำรวจภูธร 7. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- ณัฐพันธ์ เขื่อนนันท์. (2551). พฤติกรรมองค์กร. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น.
- ชนคล บุญคุ้ม. (2556). ความพึงพอใจของประชาชนต่อการให้บริการของตรวจคนเข้าเมือง จังหวัดพังงา. ปัญหาพิเศษหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ประเมธ สมบูรณ์. (2556). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน อำเภอเวียงแก่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเชียงรายเขต 4. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ผาสุก สุมาลย์กุล. (2550). การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของครู โรงเรียนเอกชน กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชร กุมภีโร. (2554). การศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาตามทัศนะของข้าราชการครูกลุ่มเครือข่ายวังบูรพา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 7. งานนิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ภาวิดา ธาราศิริสุทธิ และศิริพงษ์ เสภาภายน. (2559). การศึกษาอิสระ *Independent Studies*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการพิมพ์และสตูดิโอ.
- สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา. (2559). ผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. ในเอกสารประกอบการสัมมนาประชุมเชิงปฏิบัติการ การจัดทำหลักสูตรสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีอาชีพ. ค้นเมื่อวันที่ 8 เมษายน 2560, จาก <http://www.moe.go.th/wijai/professionalpricipal.pdf>
- สุติมา ไชยบำรุง. (2556). การศึกษาคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจะเข้เขต 2. งานนิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อรัญญา โตคำพล. (2556). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ตามการรับรู้ของข้าราชการครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปราจีนบุรี เขต 2. งานนิพนธ์หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา.